

ЭКЗИСТЭНЦЫЙНЫЯ МАТЫВЫ
Ў ВАЕННАЙ ПАЭЗІІ А. КОРШАКА І К. ДУГЛАСА

Гібель таленавітай творчай моладзі на франтах Другой сусветнай вайны была вялікай стратай для сусветнай літаратуры. Сваім магутным патэнцыялам вылучаюцца постаці беларускага паэта Аляксея Коршака і англійскага паэта Кейта Дугласа. Яны равеснікі-аднагодкі (1920 г.н.), абодва не дажылі да перамогі: Коршак загінуў у 25 год, Дуглас трохі не дажыў да гэтага ўзросту і загінуў на другі дзень высадкі ў Нармандыі ў 1944 годзе. Абудва пачыналі пісаць яшчэ да вайны, але менавіта ў ваеннай паэзіі канчаткова сфарміравалася і выявілася іх творчае аблічча.

У адрозненні ад К. Дугласа, які спачатку ваяваў у Палесціне і ў Паўночнай Афрыцы, А. Коршак змагаўся на роднай зямлі. Яго паэзія патрыятычная, насычаная канкрэтнымі вобразамі радзімы. У вершы «Расстрэл» эмацыянальная напружанасць верша ўзмацняецца тым, што на сваёй зямлі, прыгажосць якой паэт так глыбока адчувае, яму пагражае смяротная небяспека: *‘Па-над возерам вербы...// Іх мой шлях не міне...// Тры маўклівыя стрэльбы // Праважаюць мяне.’* У вершы «Паранены» паэт гаворыць аб ахвярнай смерці *‘За прыгожы край азёрны, // За вясну ў палёх // Неба сіняе ў кроплях зорных // Я навек тут лёг.’* Яго вершы песенна-лірычныя, часам звернутыя да фальклорных вобразаў. Распач маці над загінулым сынам параўноўваецца з кнігаўкай: *‘Дзесьці плача кнігаўка...// Ці маці...’*. Тэма жыцця і смерці стаіць у цэнтры паэзіі К. Дугласа і вырашаецца ў больш філасафічным рэчышчы. У вершы «Як забіваць» паэт гаворыць як лёгка пераўтвараць жывое цела ў прах, чалавека ў прывід: *‘And look, has made a man of dust // of a man of flesh...// How easy it is to make a ghost’*. Паэт выказвае думку, што што салдат, які страляе і забівае, у першую чаргу забівае чалавека ў самім сабе. Можна таксама сцвярджаць, што ён становіцца «змрочным жняцом», прыносячы смерць усім, да каго дакранаецца. Верш пра смерць на вайне напісаны спакойна, безэмацыйна, як канстатацыя факта забойства і нібы здзіўлення ад хуткасці і лёгкасці, як гэта адбываецца: *‘Being damned, I am amused // to see the centre of love diffused // and the wave of love travel into vacancy.’* У вершы таксама, як і ў Коршака, прысутнічае матыў «салдат-маці», які падкрэслівае трагізм смерці для кагосьці блізкага і роднага чалавека: *‘the soldier who is going to die. // He smiles, and moves about in ways // his mother knows, habits of his’*.

Натуральна, што экзістэнцыйныя матывы дамінавалі ў ваеннай паэзіі абодвух паэтаў, іх увасабленне залежала ад асаблівасцей светаадчування і творчай манеры пісьменнікаў. А. Коршак – лірык-імпрэсіяніст, яго ваенныя вершы пазбаўлены пафаснасці і лозунгавасці, якімі часта поўнілася савецкая паэзія гэтай пары. Перадаючы трагізм вайны, яны тым не менш вылучаюцца пачуццёвасцю і суб’ектыўнасцю, камернасцю і цеплынёй. Творы К. Дугласа на першы погляд эмацыянальна адстароненыя, сканцэнтраваныя на знешніх

дэталях, дакладныя апісанні пазбягаюць суб'ектывізму і пераносяць цяжар эмоцый з паэта на чытача. За знешне спакойнай манерай аповеду хаваецца глыбокі драматызм і адчуванне вайны як экзістэнцыйнай катастрофы.

А. Зайцава

СРОДКІ ІНТЭР ПРЭТАЦЫІ ДЗЕЯСЛОЎНЫХ АКАЗІЯНАЛІЗМАЎ Р. БАРАДУЛІНА Ў АНГЛАМОЎНЫХ ПЕРАКЛАДАХ

Аказіяналізмы – гэта індывідуальна-аўтарскія неалагізмы, утвораныя на ўзор прадуктыўных ці непрадуктыўных словаўтваральных мадэлей мовы. Спецыфічнай уласцівасцю аказіянальных слоў з'яўляецца іх функцыянаванне выключна ва ўмовах пэўнага кантэксту ў якасці лексічнага сродку мастацкай выразнасці. Як поліфункцыянальныя адзінкі, аказіяналізмы з'яўляюцца актам творчага самавыражэння аўтара, а ў паэзіі яшчэ і сродкам рыфмізацыі і рытмізацыі. Але разам з тым гэтыя непаўторныя «візітныя карткі» паэта становяцца сапраўдным галаўным болем для перекладчыкаў, бо ў большасці выпадкаў перакладаюцца са стратамі ў семантыцы, граматыцы ці фанетыцы або не перакладаюцца зусім, таму аналіз прыёмаў іх інтэрпэтацыі ў перакладах, асабліва з рознаструктурных моў, з'яўляецца актуальнай мовазнаўчай праблемай.

Для вывучэння была абрана творчасць Р. Барадуліна, бо індывідуальная словатворчасць – унікальная рыса таленту гэтага паэта, адзначаная многімі даследчыкамі яго творчасці. Былі прааналізаваны сродкі і спосабы перакладу на англійскую мову дзеяслоўных аказіяналізмаў паэта, выбраных з яго паэтычнага зборніка «Ксты». Нашы назіранні паказваюць, што самым частотным з'яўляецца спосаб функцыянальнай замены з дамапогай апісальных канстукцый. Гэты спосаб заключаецца ў раскрыцці значэння лексічнай адзінкі пры дапамозе разгорнутых словазлучэнняў, якія раскрываюць істотныя прыметы апісанай гэтай адзінкай з'явы. Працэсуальнае значэнне ў такіх спалучэннях часцей за ўсё перадаецца ўзуальным англійскім дзеясловам: *Усё / што **крыляла**, паўзла, **капыцела** // Бы ў хісткай калысцы // Ў каўчэгу жыло. – All creatures that **fly**, **crawl** and **run** // Had now occupied the ark // In their pairs. Толькі **моё** // Што доўга **зімела** // Не нацешыцца доўга вясной. – Only again, that would long **freeze** in winter // Won't enjoy the prolonged warm spring.* У некаторых выпадках працэсуальную функцыю выконвае дзеяслоўная звязка ці дзеяслоўнае словазлучэнне: *Ціхі Абель авечак пас // Кайн, брат яго, **земляробіў**. – Gentle Abel tended his sheep // His brother Cain **tilled the land**. Вока **ценіцца** цемрай зайздроснай // Вуха **глушыцца** чуткай і плёткай. – The eye **gets shadowed** by the envy dark // The ear becomes deaf from gossips and rumors. Хадзіце роўна нагамі вашымі // Каб **не спанталычылася** крывое. – Walk with your feet is a straight way // For the winding and curved one **not to lose its way**.*

Такім чынам, аналіз прэмаў перакладу аказіянальных слоў паказвае, што іх карэктная інтэрпэтацыя вымагае ад перакладчыка значнай лінгвістычнай падрыхтоўкі і паэтычнага майстэрства.